

Archeologienota met uitgesteld onderzoek

Hechtel-Eksel, Eindhovensebaan 70<>82

Programma van maatregelen

2018F12

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2018-29/ wettelijk depot: D/2018/12654/29

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2018), Hechtel-Eksel, Eindhovensebaan 70<>82, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek – programma van maatregelen, Haast-rapport 2018-29, D/2018/12654/29

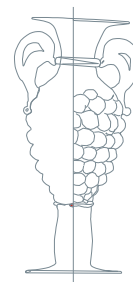
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2018/12654/29

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Opname van het projectgebied uit 1961 © AGIV - archief

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek	
1. Administratieve gegevens	3
2. Aanleiding van het vooronderzoek	5
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	6
4. Gemotiveerd advies	8
5. Bibliografie	12

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2018F12
Actoren	Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie: Provincie	Limburg
Gemeente	Hechtel-Eksel
Deelgemeente	Eksel
Site	Eindhovensebaan 70<>82 (percelen gelegen tussen de huisnummers 70 en 82)
Kadastrale gegevens	Hechtel-Eksel, afd 2 (Eksel), sectie A, percelen 13m (partim), 13n (partim), 8a (partim), 16g (partim) en 16f (partim)
Oppervlakte onderzoeksgebied	4458 m ²
Kadastraal percelenplan	Fig. 2
Topografische kaart	Fig. 4
Begindatum onderzoek	10/06/2018
Einddatum onderzoek	30/06/2018
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

Nr	X	Y
1	219655.830	206468.270
2	219658.882	206380.080
3	219709.534	206362.776
4	219706.123	206460.613
5	219689.680	206469.932

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale ligging: Het projectgebied is gekadastreerd als Hechtel-Eksel, afd 2 (Eksel), sectie A, percelen 13m (partim), 13n (partim), 8a (partim), 16g (partim) en 16f (partim). De totale oppervlakte bedraagt 4458 m².

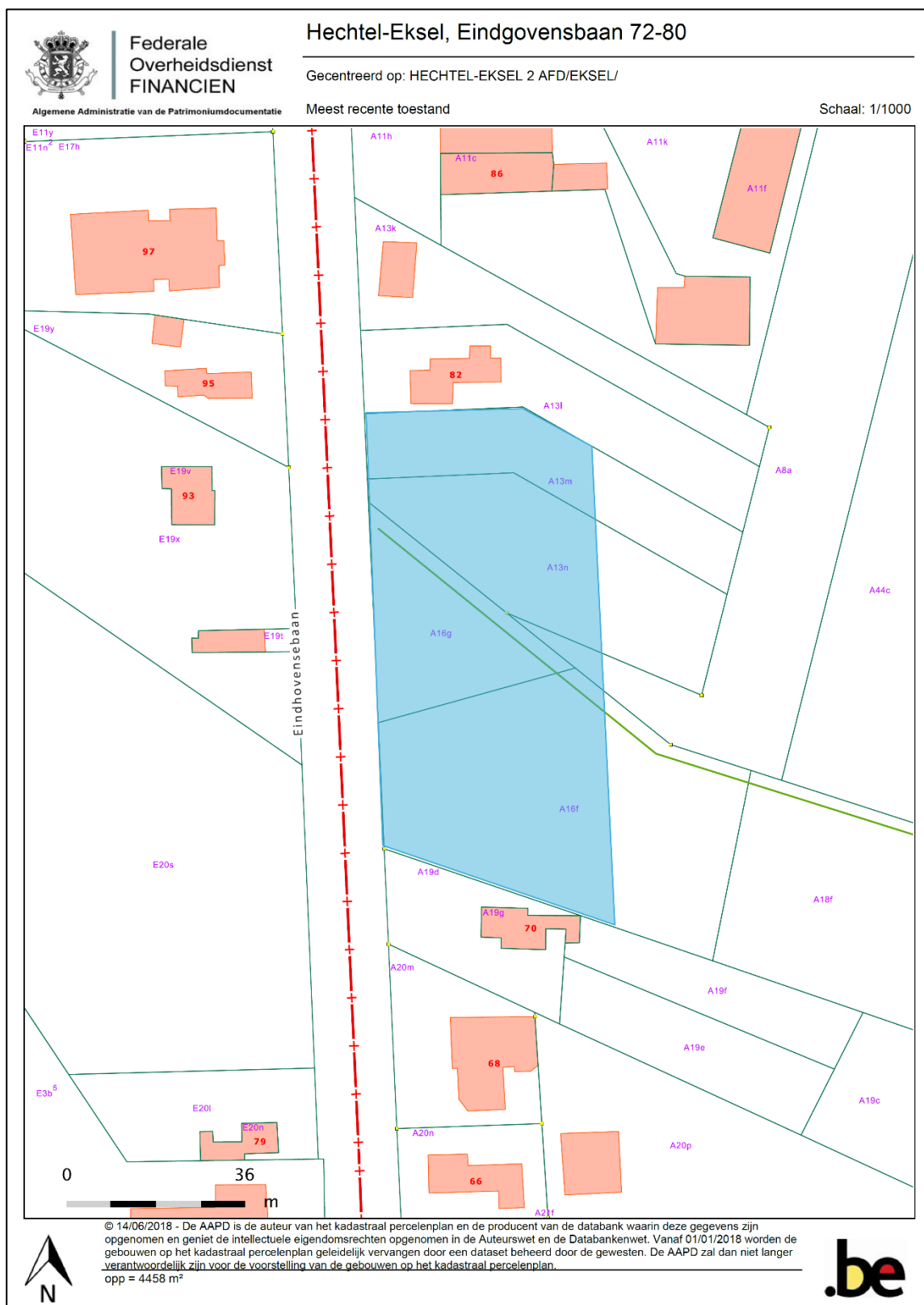

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 01/01/2018 (cadgis viewer grand public)

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Het terrein is gelegen aan de Eindhovensebaan in Hechtel-Eksel, deelgemeente Eksel, en staat op het Gewestplan Neerpelt – Bree ingekleurd als woonuitbreidingsgebied. De percelen worden verkaveld door perceelgrenzen te verleggen waardoor zes nieuwe bouwkvavels gerealiseerd worden op de 4, elk gedeeltelijk, betrokken percelen. Het woonuitbreidingsgebied reikt tot een afstand van 50 m te meten vanaf de Eindhovensebaan. Hierdoor dienen de meest oostelijke delen van de betrokken percelen afgesplitst te worden van de te realiseren bouwkvavels omdat ze in landbouwgebied liggen.

Er zullen geen wegenwerken uitgevoerd worden. De bestaande, onverharde servitudeweg (op het plan fig. 5 en 6 in groen aangeduid als voetpad), dat nu op de scheiding ligt van de percelen 18n en 8a enerzijds en 16g en 16f anderzijds, zal wel als onverharde servitudeweg verlegd worden als perceelscheiding tussen twee nieuw te creëren kvavels.

De loten zullen verkocht worden als aparte bouwkvavels, de verkavelaar heeft zelf geen bouwplannen.

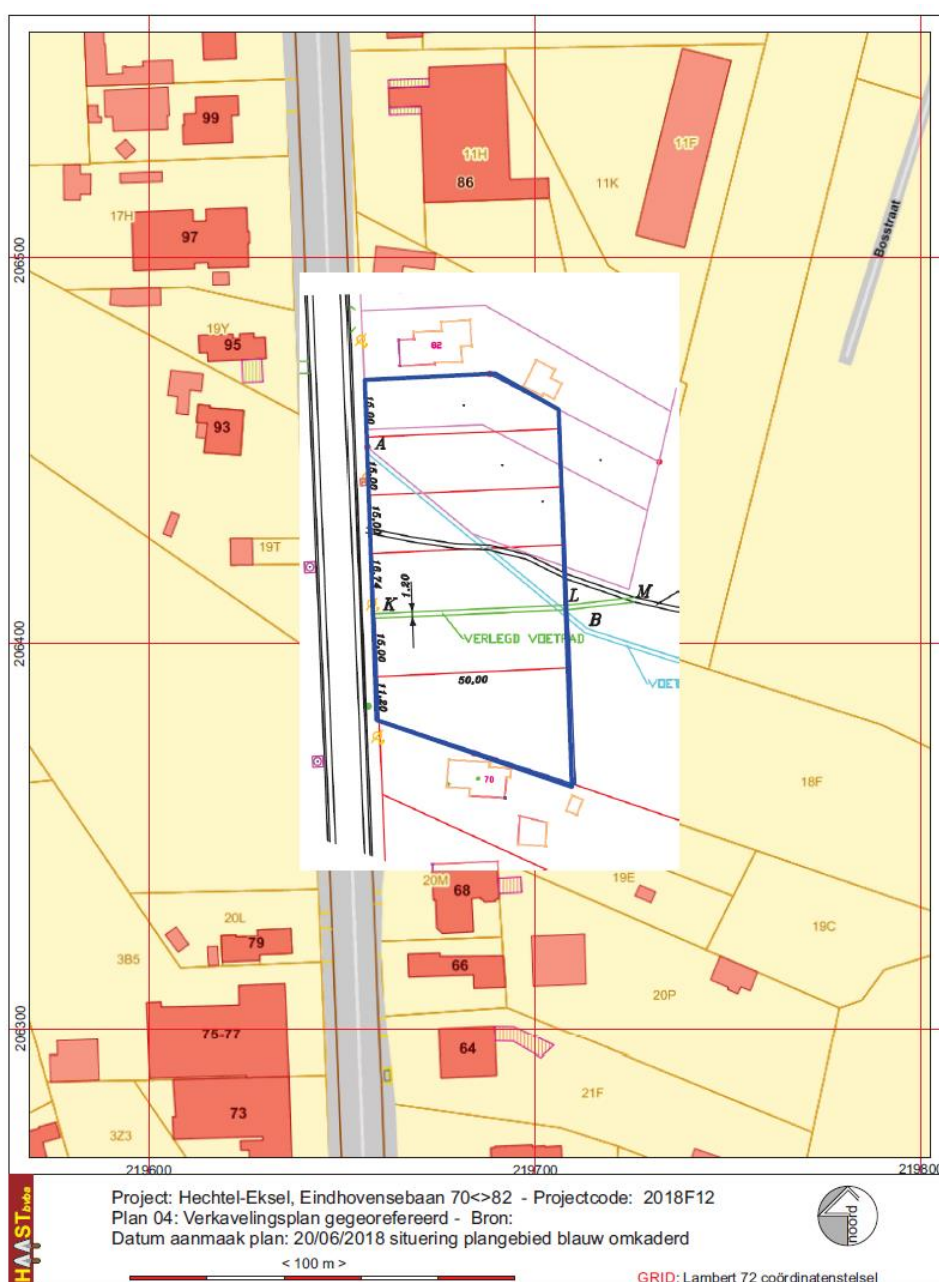

Fig. 3: het
verkavelingsplan
gegeorefereerd ©
Immcot

2° Afdeling

Sectie: A nrs. 8^a, 13^{n,m}, 16^{f,g}, 18^f, 44^c

Eigendom: Luc Cools

Schaal: 1/1500

LEGEND

- HOOFDWEG
- DURE PAALSTEEN
- NIEUWE PAALSTEEN
- LOOFTROCH
- NAALSTROCH
- BOEKSTROCH
- COOFTROCH
- LANTAARNPAAL
- BUISAANSluiting
- HYDRANT
- RIJSPUT
- TV-KAST
- ELEC.KAST
- AFSLUITER
- PAALTJE
- SLUIKDEUR
- SIGNAALTABELBORD

- MUUR
- AFSLUITING BRAAK
- GEMAAL
- VEGROND
- PERCEEL

→ maat

Lengte ABCD=186 meter
Lengte KLMNOE=180 meter

R_2A013-01-BW

Gemeten en opgemaakt door,
Landmeter-expert, beëdigd door
de rechtbank van eerste aanleg van Hasselt.
Inschrijvingsnummer LAN-041077
Henri Boogers
Lommel, 22 maart 2018

HAAST

Project: Hechtel-Eksel, Eindhovensebaan 70<>82 - Projectcode: 2018F12
Plan 05: Verkavelingsplan zoals aangereikt - Bron:
Datum aanmaak plan: 20/06/2018 situering plangebied blauw omkaderd

Fig. 4: het verkavelingsplan¹ zoals aangereikt © Immcol

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

De Ferrariskaart situeert het projectgebied in een landbouwgebied in het gehucht *Vlasmar* – Vlasmeer – aan de baan van Hasselt naar 's Hertogenbosch; de Eindhovensebaan. Er zijn helemaal geen bronnen die verwijzen naar archeologische vondsten of sporen in de (wijde) omgeving van het projectgebied hetgeen natuurlijk niet betekent dat er geen archeologische erfgoedwaarden aanwezig kunnen zijn. De bronnen – historische kaarten – gaan immers maar terug tot de 18de eeuw. Indicaties moeten derhalve gezocht worden in de landschappelijke situering van het projectgebied. Volgens de historische kaarten is het gebied in de 18de eeuw al in gebruik als landbouw gebied en verschijnt in de eerste helft van de 19de eeuw de eerste bebouwing in de vorm van –

¹ de op het plan vermelde percelen 18f en 44c vallen volledig buiten de te verkavelen zone en zijn enkel aangeduid omwille van de verplaatsing van het tracé van de servitutedeweg

waarschijnlijk – een langgevelboerderijtje in de zuidwestelijke en de een in de noordwestelijke hoek van het projectgebied.

Op de bodemkaart is het gebied gekarteerd als een plaggenbodem hetgeen betekent dat het gebied al eeuwenlang bemest werd waardoor de bodem geleidelijk aangehoogd werd. Men heeft ooit berekend dat bemesting door plaggen zorgde voor een ophoging van 1 mm per jaar, wat zou betekenen dat een Ap-horizont van 60 cm in een plaggenbodem kan wijzen op 600 jaar landbouwactiviteit. Maar, dit blijkt niet altijd en overal te kloppen. Wel kan gesteld dat een plaggenbodem beschermend kan geweest zijn voor eventuele archeologische bodemsporen uit de protohistorische en vroeg-historische perioden; metaaltijden – Romeinse tijd – Middeleeuwen. De eerste landbouwbewerking kan evenwel gezorgd hebben voor een aftopping en eventueel beschadiging van bodemsporen en/of beschadiging of zelfs verplaatsing van artefacten.

Wat betreft prehistorische sites / vindplaatsen is de kans eerder klein aangezien het projectgebied al sinds eeuwen in gebruik is als landbouwgebied. Het ontplaggen van de oorspronkelijke heidebodem, het verspitten van de grond, en zeker als de dubbele spadetechniek zou gebruikt zijn, en later het ploegen van het terrein hebben ongetwijfeld gezorgd voor een verstoring van eventueel aanwezige prehistorische sporen waardoor ze uit hun context en ex situ gehaald zijn en enkel nog kunnen dienen als een indicatie voor de aanwezigheid van mogelijk een prehistorische site.

Het landschap maakte oorspronkelijk deel uit van het uitgestrekte heide- en duinenlandschap in het noordwesten van de huidige provincie Limburg. In de (vroeg-)Middeleeuwen ontstonden her en der landbouwgemeenschappen waaruit dorpen en steden groeiden, soms bleven het gehuchten. Het gehucht Vlasmeer zal klein gebleven zijn omdat – zoals blijkt uit de historische kaarten – het gebied eerder onvruchtbaar moet geweest zijn en moeilijk bewerkbaar als landbouwgrond. Vooral de duinen en stuifzanden eisen een continue en intense bemesting wil men er enig op kunnen oogsten. Toch moet de omgeving van het gehucht Vlasmeer redelijk vruchtbaar geweest zijn, temeer omdat er aanwijzingen zijn dat het landschap al in de Nieuwe Tijd, mogelijk Late Middeleeuwen ontgonnen was en gebruikt voor het telen van vlas, hetgeen later ook voor de naamgeving aan het gebied zou zorgen. De landbouwactiviteit duurde tot het derde kwart van de 20ste eeuw waarna de boerderijtjes binnen het terrein verdwenen en plaatsmaakten voor een wildgroei van bomen en struiken enerzijds en een stukje hooiland anderzijds.

Het terrein was blijkbaar eerst deel van het landbouwgebied van een boerderij die buiten het projectgebied moet gesitueerd worden. Later, vanaf de eerste helft van de 19de eeuw worden binnen het projectgebied twee boerderijtjes gebouwd, waarschijnlijk langgevelboerderijtjes, die op hun beurt in het derde kwart van de 20ste eeuw afgebroken werden. Na afbraak van die boerderijtjes nam de natuur het terrein terug in beslag en ontstond een vrij dicht bos op de zuidelijke terreinhelft en een hooiland op de noordelijke helft.

Het verkavelen van de gronden en zelfs het verleggen van het tracé van het kerkepad heeft geen enkele impact op de bodem. De kavels liggen aan een uitgeruste weg, voorzien van alle nutsleidingen, waarop de eventueel te bouwen woningen na verkoop van de kavels kunnen aansluiten. Het zullen pas de woningen en aanleg van tuinen en inritten etc zijn die in de toekomst gaan zorgen voor een impact op het bodemarchief, maar, daarover kan nu geen enkele uitspraak gedaan worden aangezien er geen bouwplannen, noch bodemingrepen gepaard gaan met deze verkaveling.

Verstoorde zones:

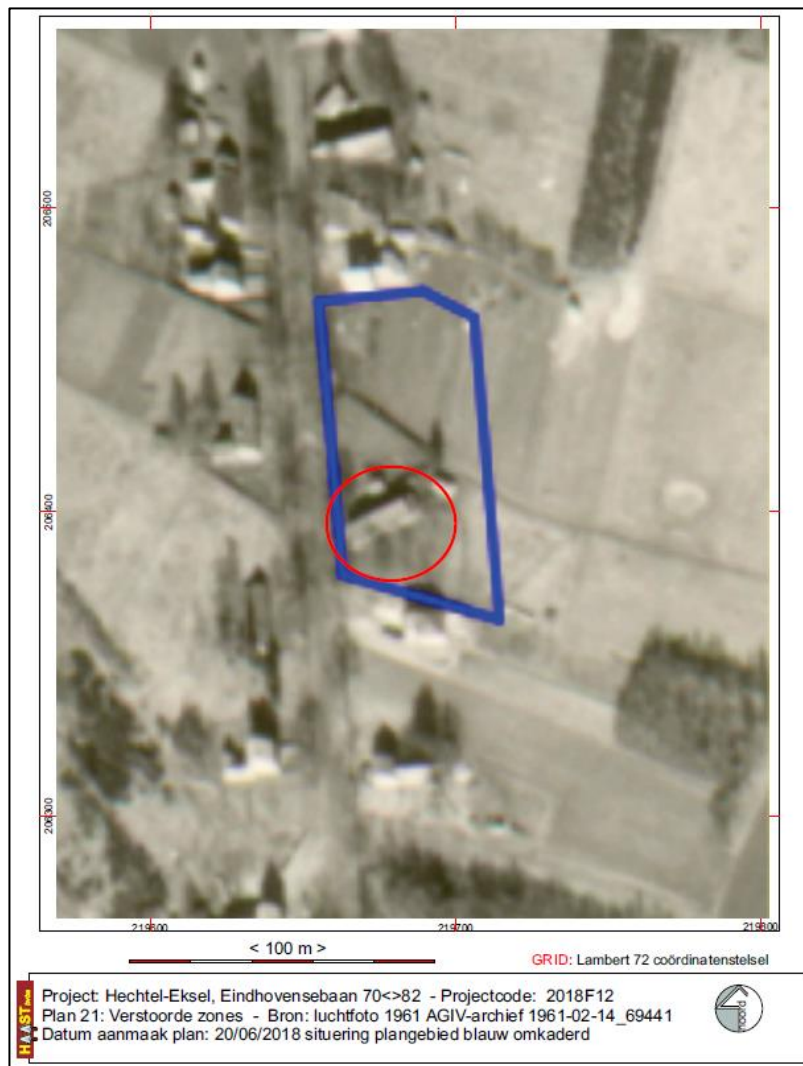

Fig. 5: Verstoorde zones binnen het projectgebied. Mogelijk matig verstoorde zone is rood omcirkeld, het betreft de boerderij in het zuidzuidwestelijk terreindeel.

4. Gemotiveerd advies: te nemen maatregelen

Ondanks voorgaande waaruit kan blijken dat de archeologische verwachting om verschillende redenen matig moet ingeschat worden, zal via het programma van maatregelen toch aanbevolen worden het projectgebied te onderwerpen aan een proefsleuvenonderzoek teneinde definitief uitsluitsel te kunnen krijgen over de archeologische waarde ervan.

Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag tot het verkavelen van gronden. Alvorens eventueel verder archeologisch onderzoek kan plaatsvinden dienen de bomen – het bos - gekapt, die ca. 45% van het projectgebied in beslag nemen, echter zonder ze te ontstronken en/of uit te frezen. Ontstronken en frezen kunnen ernstige schade berokkenen aan de oorspronkelijke

bodemopbouw waardoor eventueel aanwezige archeologische erfgoedwaarden in de vorm van sporen of voorwerpen vernield of zelfs vernietigd worden.

Uitstel van veldwerk is gerechtvaardigd aangezien een kapvergunning pas aangevraagd zal worden na het verkrijgen van een verkavelingsvergunning.

Het proefsleuvenonderzoek

Het proefsleuvenonderzoek met ingreep in de bodem dient te worden uitgevoerd als een standaard proefsleuvenonderzoek met ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven noord – zuid georiënteerd, parallel aan de Eindhovensebaan en met de richting van het terreinreliëf mee (licht dalend van zuid naar noord). 2 m brede proefsleuven geven het beste resultaat om eventuele verstoringen vast te stellen, af te bakenen en te determineren.

Door ze in te planten op een onderlinge afstand van 15 m wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 10% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk. Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden of om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren.

Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode & technieken

Onderzoeksmethode: proefsleuvenonderzoek

Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Om een dekkingspercentage te bereiken van ongeveer 10% wordt aangeraden te werken met proefsleuven van 2 meter breed met een maximale tussenafstand van maximaal 15 meter. Kijkvensters dienen steeds aangelegd te worden, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om de schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekkingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

In elke proefsleuf wordt een profielput aangelegd en wordt het bodemprofiel over een breedte van minimaal 1 meter geregistreerd conform de bepalingen in de Code van Goede praktijk. De profielputten worden minstens tot 30 cm diep in de C-horizont uitgegraven.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied. Tevens dienen het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen ?
- Maken de sporen deel uit van een of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot een of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten ? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie,...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiele afwezigheid van archeologische sporen ? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

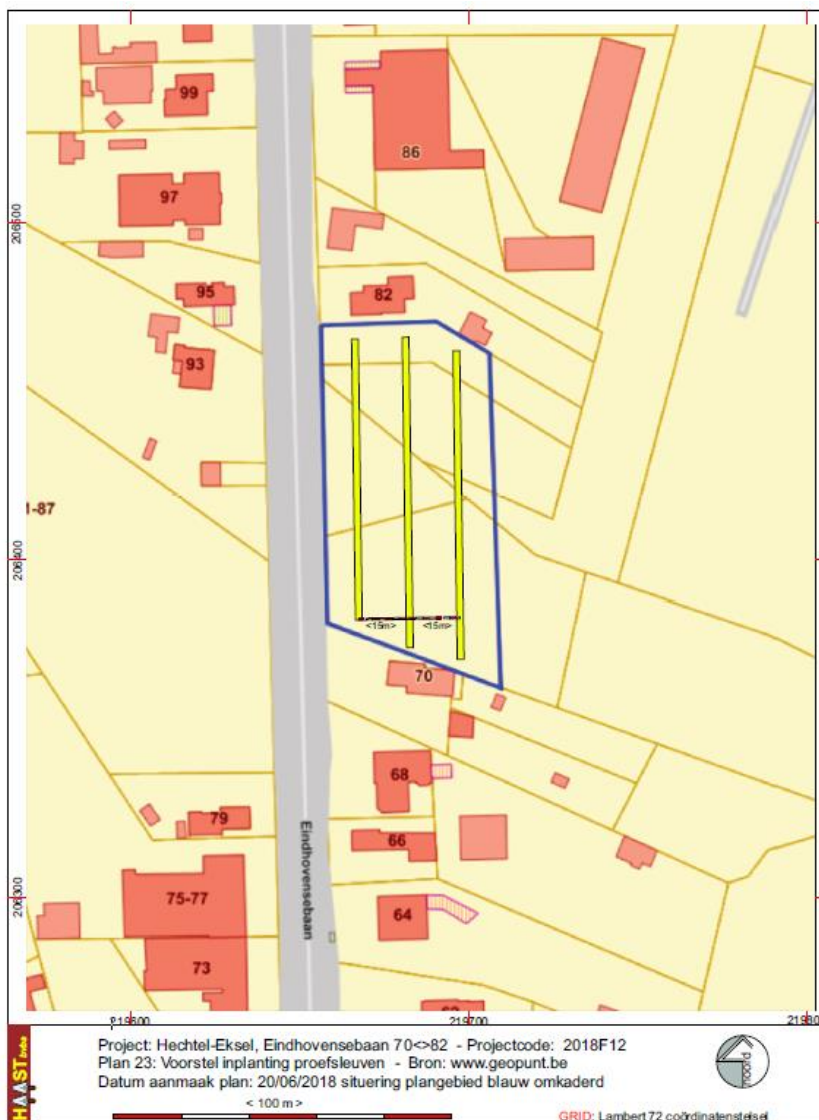

Fig. 6: voorstel inplanting proefsleuven

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.

5. Lijst van de afbeeldingen

COVERFOTO: Opname van het projectgebied uit 1961 © AGIV - archief

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 01/01/2018 (cadgis viewer grand public)

Fig. 3: het verkavelingsplan georeferereerd © Immcol

Fig. 4: het verkavelingsplan zoals aangereikt © Immcol

Fig. 5: Verstoorde zones binnen het projectgebied. Mogelijk matig verstoorde zone is rood omcirkeld, het betreft de boerderij in het zuidzuidwestelijk terreindeel.

Fig. 6: voorstel inplanting proefsleuven